

Міністерство освіти і науки України
Національна металургійна академія України
Кафедра міжнародної економіки, політичної економії та
управління

Затверджую:

Перший проректор
професор В.П. Іващенко

В.П. Іващенко
2019 року

Програма навчальної дисципліни

**Інституційний розвиток європейської
інтеграції**

ОКР магістерський рівень

Галузі знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 051 Економіка (ЕК02)

Освітньо-професійна програма: Міжнародна економіка

Розподіл навчальних годин (Денна форма навчання)

	Усього	Чверті
		1
Усього годин за навчальним планом, у тому числі:	90	90
Аудиторні заняття, з них:	40	40
Лекції	24	24
Лабораторні роботи	0	0
Практичні заняття	16	16
Семінарські заняття	0	0
Самостійна робота, у тому числі при:	50	50
підготовці до аудиторних занять	18	18
підготовці до модульного контролю	9	9
виконанні курсових проектів (робіт)	0	0
виконанні індивідуальних завдань	0	0
опрацюванні розділів програми, які не викладаються на лекціях	23	23
Заходи семестрового контролю		екзамен

Характеристика дисципліни

Навчальна дисципліна “Інституційний розвиток європейської інтеграції” є вибірковою та входить до циклу дисциплін фахової підготовки здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Міжнародна економіка» другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 051 «Економіка».

Мета вивчення дисципліни – оволодіння майбутніми фахівцями в сфері міжнародної економіки системним уявленням про методологію, методiku та організаційні основи інституційного розвитку європейської інтеграції.

Дисципліна забезпечує набуття та розвиток наступних **програмних компетенцій**:

- здатність критично мислити та генерувати нові ідеї (ЗК1);
- здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та встановлення взаємозв'язків між явищами та процесами (ЗК2);
- здатність розуміти ключові тренди соціально-економічного та демографічного розвитку (ФК5);
- здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки, вибирати належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурсні обмеження (ФК6).

Водночас дисципліна “Інституційний розвиток європейської інтеграції” спрямована на формування у студентів наступних **соціальних навичок та навичок успішності (soft skills)**:

- здатність усвідомлювати культурне розмаїття сучасного євроінтеграційного середовища, поважати національні культурні відмінності та базові цінності інституціональних бізнес-культур, толерантно реагувати на них;
- навички кроскультурної комунікації;
- здатність управляти власним часом та навички командного time-менеджменту;
- здатність логічно, критично та самокритично мислити;
- здатність самостійно приймати рішення, сприймати критику та відстоювати власну позицію.

Форма контролю знань: екзамен.

Критерії успішності: отримання позитивних оцінок за всіма формами контролю за 12-бальною шкалою оцінювання навчальних досягнень студентів та шкалою ECTS.

Засоби діагностики успішності навчання – комплект екзаменаційних білетів.

Набуті знання, вміння та навички будуть корисними в подальшій професійній діяльності за фахом навчання, а також при написанні випускних кваліфікаційних робіт, пов'язаних із регіональними дослідженнями міжнародної економічної діяльності та її регуляторики.

Структура дисципліни

Модуль	Тема лекції (заняття) та обсяг, годин	Шифр змістового модуля	Захід модульного контролю
1	1. Початок європейської інтеграції.		
	<u>Лекції</u>		
	1. Тема 1. Інституціональні передумови та підготовчий етап європейської інтеграції.	4	
	2. Тема 2. Перший етап європейської інтеграції: 50-і - почало 70-х гг.	4	
	<u>Семінари</u>		
	1. Тема 1. Інституціональні передумови та підготовчий етап європейської інтеграції.	2	
	2. Тема 2. Перший етап європейської інтеграції: 50-і - початок 70-х гг.	2	
	<u>Самостійна робота</u>		
	<i>Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях</i>		
	1. Ідея об'єднання Західної Європи .	9	
Підготовка до аудиторних занять	6		
Підготовка та складання екзамену	3		
	Усього: 30		
2	2. Розвиток європейської інтеграції.		
	<u>Лекції</u>		
	1. Тема 3. Другий етап європейської інтеграції: перша половина 70-х - середина 80-х рр.	4	
	2. Тема 4. Третій етап європейської інтеграції: середина 80-х - 1 травня 2004 р.	4	
	<u>Семінари</u>		
	1. Тема 3. Другий етап європейської інтеграції: перша половина 70-х - середина 80-х рр.	2	
	2. Тема 4. Третій етап європейської інтеграції: середина 80-х - 1 травня 2004 р.	2	
	<u>Самостійна робота</u>		
	<i>Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях</i>		
	1. Амстердамський Договір 1997 р.	9	
Підготовка до аудиторних занять	6		
Підготовка та складання екзамену	3		

		Усього: 30			
3	3. Проблеми розширення ЄС.				
	Лекції				
		1. Тема 5. Розширення Європейського Союзу: від ЄС-6 до ЄС-27.	4		
		2. Тема 6. Лісабонський договір - трансформація інституціональної структури ЄС.	2		
		3. Тема 7. Сучасний етап розвитку ЄС: інституціональна архітектоніка.	2		
	Семінари				
		1. Тема 5. Другий етап європейської інтеграції: перша половина 70-х - середина 80-х рр.	4		
		2. Тема 6. Третій етап європейської інтеграції: середина 80-х - 1 травня 2004 р. Тема 7. Сучасний етап розвитку ЄС: інституціональна архітектоніка.	4		
	Самостійна робота				
	<i>Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях</i>				
	1. Інституціональна архітектоніка ЄС.	9			
	Підготовка до аудиторних занять	6			
	Підготовка та складання екзамену	3			
	Усього:	30			

Зміст дисципліни

Лекційний курс

№№ з/п	Назва розділу/теми та її зміст	Тривалість (годин)
1	<p>Тема 1. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.</p> <p>Передумови європейської інтеграції: ідея об'єднання Західної Європи, як осмислення катастрофічного підсумку двох світових воєн; ідея створення великих економічних просторів; початок "холодної війни" й формування блокової системи; соціальні мотиви об'єднання; історичні та ідеологічні передумови.</p> <p>Друга половина 40-х років ХХ ст. - підготовчий етап інтеграції: промова У.Черчіля в Цюріху; роль США; план Маршалла; митний союз Бенілюкс; ОЕЕС; Північний паспортний союз; ЗЕС і НАТО; Рада Європи. Початок європейської інтеграції: перша половина 50-х років. Декларація Шумана 9 травня 1950 р. Договір про утворення Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЕОВС) 1951 р.: технічний предмет договору і наднаціональні інструменти. Результати роботи ЕОВС. Проекти створення Європейської оборонної спільноти і Європейської політичної спільноти.</p>	4
2	<p>Тема 2. ПЕРШИЙ ЕТАП ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: 50-і - ПОЧАТОК 70-х рр.</p> <p>Договір про утворення Європейської економічної спільноти (ЄЕС) і Договір про утворення Євроатома - 1957 р.: від галузевої до загальноекономічної інтеграції, програма економічної інтеграції, інституціональна структура.</p> <p>Реалізація положень Договору про ЄЕС: створення митного союзу; загальна сільськогосподарська політика; проблеми функціонування Спільного ринку.</p> <p>Розбіжності між Францією та її партнерами по ЄЕС, генерал де Голль. Французьке вето на вступ Великобританії. План Фуше. Люксембурзький компроміс.</p> <p>Договір "про злиття" 1965 р. План Вернера і План Давіньона. Вступ Великобританії, Ірландії і Данії - 1973 р.</p>	4
3	<p>Тема 3. ДРУГИЙ ЕТАП ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ПЕРША ПОЛОВИНА 70-х - СЕРЕДИНА 80-х рр.</p> <p>Період "євроскептицизму": причини уповільнення інтеграційних процесів. "Малі" успіхи ЄЕС: створення Європейської ради, початок реалізації регіональної політики, прямі вибори в Європарламент.</p> <p>Створення Європейської валютної системи 1979 р.</p> <p>Вступ Греції 1981 р.</p> <p>Бюджетна криза початку 1980-х років, роль Маргарет Тетчер.</p>	4

	<p>Тема 4. ТРЕТІЙ ЕТАП ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: СЕРЕДИНА 80-х - 1 ТРАВНЯ 2004 р.</p> <p>Нова модель економіки в ЄЕС і у світі. Закінчення холодної війни і перспектива розширення ЄЕС за рахунок країн ЦСЄ. Комісія Жака Делора. "Проект 92". Вступ Іспанії і Португалії 1986 р.</p> <p>Єдиний Європейський Акт 1986 р.: програма створення єдиного внутрішнього ринку до 31.12.1992.</p> <p>Нова якість інтеграції - створення Європейського Союзу. Договір про Європейський Союз 1992 р. (Маастрихтський договір): нова назва - Європейський союз; структура "трьох опор"; ЄВС; громадянство ЄС; нові сфери компетенції Співтовариства. Труднощі при ратифікації договору.</p> <p>ЄВС: план створення і переходу до єдиної валюти; критерії конвергенції. Наслідки валютних криз 1991-1993 рр.</p> <p>4 Угода про створення Європейського економічного простору - 1992 р. Четверте розширення ЄС - Австрія, Фінляндія і Швеція - 1995 р. Амстердамський Договір 1997 р.: Нові повноваження Європарламенту; реформа інститутів ЄС; соціальний вимір; реформа "третьої опори" і інкорпорація Шенгенських правил; просунута співпраця; Пакт Стабільності і Зростання.</p> <p>Розвиток ЄС в другій половині 90-х – поч. 2000-х. ЄВС: Травень 1998 - заснування ЄЦБ, 1 січня 1999 - євро безготівкове, 1 січня 2002 - євро готівкове. Березень 2000 - Лісабонська стратегія. Загальна європейська політика безпеки і оборони - 1999. Європейський простір свободи, безпеки і правопорядку.</p> <p>Ніццький договір 2000 р.: реформа інститутів; перехід від одноголосності до кваліфікованої більшості в 29 сферах; розподіл голосів в Раді і Парламенті після розширення ЄС; практика подвійної більшості; нові повноваження європейського парламенту.</p> <p>1 травня 2004 - вступ 10 нових країн.</p>	4
	<p>Тема 5. РОЗШИРЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ВІД ЄС-6 ДО ЄС-27.</p> <p>Етапи розширення 1973-1995. Особливості країн, що вступають.</p> <p>Розширення ЄС на схід: 1993 - саміт в Копенгагені, Копенгагенські критерії. Перспектива розширення - гостра необхідність інституціональної реформи. Переговори про вступ в ЄС 12 країн.</p> <p>5 1 травня 2004 р. вступ Угорщини, Кіпру, Латвії, Литви, Мальти, Польщі, Словаччини, Словенії, Чехії, Естонії. 1 січня 2007 - Болгарія і Румунія. 2013 - Хорватія. Особливості перехідних періодів.</p> <p>Перспективи подальшого розширення ЄС. Проблема прийняття Туреччини в ЄС.</p> <p>Дилема поглиблення і розширення інтеграції.</p>	4
	<p>Тема 6. ЛІСАБОНСЬКИЙ ДОГОВІР - ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ЄС.</p> <p>6 Лаекенська декларація 2001 р. Робота Конвенту.</p> <p>Конституційний договір. Негативні результати референдумів у Франції і Нідерландах, скептичний настрій в інших країнах. Спроби вийти з кризової ситуації.</p>	2

	<p>Ініціативи Німеччини і Франції по прийняттю нового Договору. МПК 2007: перегляд позицій держав-членів. Договір про реформу - інституціональна реформа і вилучення федералістських понять.</p> <p>Лісабонський договір: відміна системи "Трьох опор"; інституціональна реформа; реформа спільної зовнішньої політики та політики безпеки (СЗПБ)/Європейська політика безпеки та оборони (ЄПБО). Набуття чинності Лісабонського договору, призначення Голови Європейської ради і Високого представника у зовнішніх справах і політиці безпеки.</p>	
7	<p>Тема 7. СУЧАСНИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ ЄС: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА АРХІТЕКТОНІКА.</p> <p>Місце ЄС у світі в умовах глобалізації - економічний і політичний аспекти.</p> <p>Внутрішні проблеми ЄС: ерозія солідарності в ЄС; адаптація нових держав-членів; перспективи подальшого розширення, проблема прийняття Туреччини; зниження підтримки в товаристві ідей інтеграції. Розвиток нових областей співпраці. Металургійний комплекс України в системі євроінтеграційних пріоритетів.</p> <p>Фінансово-економічна і боргова криза в ЄС (2008-2013) і міграційну кризу (2015-2017). Трансформація структури ЄС у відповідь на нові виклики. Робота Комісії Ж.К. Юнкер.</p> <p>Референдум в Сполученому Королівстві про вихід з ЄС і його наслідки.</p> <p>Політична система Європейського союзу. Риси державності в Європейському союзі. Основні інститути Європейського союзу, принципи їх взаємодії і місце в політичній системі. Взаємодія національного і наднаціонального рівнів. Міжурядовий підхід і супранационалізм як дві основні теорії європейської інтеграції. Механізм ухвалення рішень в Європейському союзі.</p>	2

Семінарські заняття

№№ з/п	Тема заняття та її зміст	Тривалість (годин)
1	<p>Тема 1. ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.</p> <p>1.1. Передумови європейської інтеграції.</p> <p>1.2. Підготовчий етап європейської інтеграції.</p> <p>1.3. Початок європейської інтеграції.</p>	2
2	<p>Тема 2. ПЕРШИЙ ЕТАП ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ : 50-і - ПОЧАТОК 70-х рр.</p> <p>2.1. Інтеграційні основи Європейської економічної спільноти (ЄЕС) .</p> <p>2.2. Етапи утворення ЄЕС.</p> <p>2.3. Суперечності утворення ЄЕС.</p>	2
3	<p>Тема 3. ДРУГИЙ ЕТАП ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ПЕРША ПОЛОВИНА 70-х - СЕРЕДИНА 80-х рр.</p> <p>3.1. ЄЕС: період "евроскептицизму" .</p> <p>3.2. Створення Європейської валютної системи.</p> <p>3.3. Бюджетна криза початку 1980-х років.</p>	2

4	<p>Тема 4. ТРЕТІЙ ЕТАП ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: СЕРЕДИНА 80-х - 1 ТРАВНЯ 2004 р.</p> <p>4.1. Нова модель економіки в ЄЕС. 4.2. Створення єдиного внутрішнього ринку. 4.3. Створення Європейського Союзу. 4.4. Створення Європейського економічного простору. 4.5. Європейський простір свободи, безпеки і правопорядку. 4.6. Реформа європейських інститутів 2000 р.</p>	2
5	<p>Тема 5. РОЗШИРЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ВІД ЄС-6 ДО ЄС-27.</p> <p>5.1. Копенгагенські критерії розширення ЄС. 5.2. Особливості перехідних періодів в країнах, що вступають до ЄС. 5.3. Перспективи подальшого розширення ЄС.</p>	4
6	<p>Тема 6. ЛІСАБОНСЬКИЙ ДОГОВІР - ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ЄС.</p> <p>6.1. Конституційний договір. 6.2. Інституціональна реформа і вилучення федералістських понять. 6.3. Набуття чинності Лісабонського договору.</p>	2
7	<p>Тема 7. СУЧАСНИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ ЄС: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА АРХІТЕКТОНІКА.</p> <p>7.1. Місце ЄС у світі в умовах глобалізації. 7.2. Внутрішні проблеми ЄС. 7.3. Brexit. 7.4. Політична система Європейського союзу. 7.5. Напрями підвищення міжнародної конкурентоспроможності металургійного комплексу України.</p>	2

Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях

№№ з/п	Назва теми та її зміст	Тривалість (годин)
1	<p>Ідея об'єднання Західної Європи [1, с. 366-381].</p> <p>1. Ідея створення великих економічних просторів. 2. Початок "холодної війни" й формування блокової системи; соціальні мотиви об'єднання. 3. Історичні та ідеологічні передумови об'єднання.</p>	9
2	<p>Амстердамський Договір 1997 р. [5, с. 285-293].</p> <p>1. Нові повноваження Європарламенту. 2. Реформа інститутів ЄС: соціальний вимір. 3. Реформа "третьої опори" і інкорпорація Шенгенських правил, просунута співпраця. 4. Пакт Стабільності і Зростання.</p>	9
3	<p>Інституціональна архітектура ЄС. [4, с. 24-89].</p> <p>1. Політична система Європейського Союзу. Риси державності в Європейському союзі. 2. Основні інститути Європейського союзу, принципи їх взаємодії і місце в політичній системі. Взаємодія національного і наднаціонального рівнів. 3. Міжурядовий підхід і супранационалізм як дві основні течії європейської інтеграції. Способи ухвалення рішень в Європейському Союзі.</p>	9

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Сучасна міжнародна економіка: підруч. [Білоцерківець В.В., Завгородня О.О., Золотарьова О.В. та ін.] ; за ред. В.М. Тарасевича. - Дніпро : ПБП «Економіка», 2019. - 386 с. ISBN 978-966-2637-62-5
2. Соціально-економічна конвергенція: теорія та практика: монографія / Тетяна Вікторівна Бурлай ; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогнозув. НАН України". - К., 2019. -364 с. ISBN 978-966-02-8805-8
3. Міжнародна економіка: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Козак Ю.Г., Лукьяненко Д.Г., Макогон Ю.В. та ін.]; За ред. Ю.Г. Козака, Д.Г. Лукьяненко, Ю.В. Макогона [3-тє вид.] - К.: Центр учбової літератури, 2018. - 560 с. ISBN 978-966-364-814-9
4. Інтеграційні можливості України: перспективи та наслідки: наукова доповідь / за ред. академіка НАН України В.М. Гейця, чл.-кор. НАН України Л.В. Шинкарук; НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. - К., 2014. - 92 с.
5. Радзівська С.О. Конкуренентоспроможність та інтеграційні перспективи України / С.О. Радзівська. - К.: Знання України. 2012. - 344. ISBN 978-966-316-324-6
6. Липов В.В. Міжнародна економіка: світова економіка та міжнародні економічні відносини. Модуль II. Міжнародні ринки та форми міжнародної економічної взаємодії. Навчально-практичний посібник. - К.: "Видавничий дім "Професіонал". 2008. - 368. ISBN 978-966-370-103-5
7. Міжнародна економіка: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. - К.: Центр навчальної літератури. 2006. - 224 с. ISBN 966-364-298-X

Додаткова

1. Міжнародна економіка : підручник / Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, Я.М. Столярчук. — К. : КНЕУ, 2014. – С. 557-619.
2. Чекаленко Л.Д. «Внешняя политика Украины»/ Л.Д. Чекаленко. – К. : «LAT & K», 2015. – С. 143-212.
3. Міжнародна економіка [текст] : навч. посіб. / За ред. Г.Е. Гронтковської / Г.Е. Гронтковська, О.І. Ряба, А.М. Венцурик, О.І. Красновська. - К. : «Центр учбової літератури», 2014. - С. 288-330.
4. Світова економіка : підручник / за ред. А.П. Голікова, О.А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – С. 250-260.
5. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях [текст] підруч. / Ю.Г. Козак. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – С. 18-20.
6. Глобальна економіка: конспект лекцій для студентів економічних напрямів підготовки усіх форм навчання / С.О. Радзівська. – К.: «СІК ГРУП УКРАЇНА», 2015. – С. 312-342.

Інтернет джерела:

1. Travel&Tourism Economic Impact 2015. European Union [Electronic resource]. - Mode of access : <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/regional-2015/europeanunion2015.pdf>.
2. Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом в 2016 році [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/document/249781789/Звіт.pdf>.
3. Стратегія «Європа 2020» [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%2007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>.
4. Асоціація європейських держав «Європейський союз» [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://europa.eu/>.
5. Представництво ЄС на Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_en.htm.
6. Представництво України при ЄС [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/en>.
7. Тексти угод між ЄС та Україною [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://ec.europa.eu/world/agreements/searchByCountryAndContinent.do?countryId=3856&countryName=Ukraine>.
8. Про схвалення Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018-2021 роки [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/250383204>.

Укладачі:

к.е.н., доц. кафедри міжнародної економіки,
політичної економії та управління

 І.Л. Леонідов

Завідувач кафедри міжнародної економіки,
політичної економії та управління, д.е.н., проф.

 В.М. Тарасевич

Програму затверджено на засіданні НМК за спеціальністю 051 "Економіка"
протокол № 6 від "16" квітня 2019 року

Голова НМК за напрямом:
к.е.н., доц.

 Л.М. Бандоріна

Узгоджено:

Начальник навчального відділу:

 В.Б. Пульпінський